

# BITKİSEL TASARIM

Prof. Dr. Mükerrerem ARSLAN,

- Peyzaj Mimarlığının önemli amaçlarından biri, insanlar için sanat değeri yüksek ve işlevsel açıdan yeterli dış mekanlar düzenlemektir. Bunu gerçekleştirirken kullandığı canlı materyal bitkidir. Süs bitkileri genel adı altında göreceğimiz bu bitki grubu içine, söz konusu düzenlemelerde kullanabileceğimiz estetik olarak insanların beğenisini kazanmış ve önemli işlevsel özellikleri olan tüm bitkiler girer.

- Bir peyzaj düzenlemesinde ana materyal olan bitkinin ölçüsü o kompozisyonu oluşturmada son derece önemlidir. Bir bitkinin düşey ve dikey yönde kazandığı hacim onun ölçüsünü oluşturur. Uygun yetiştirme koşullarında en son hacmini almış olan bütün bitki türleri için ölçü yönünden şöyle bir sınıflama yapmak olasıdır:

- Yer Örtücü Bitkiler
- Bodur Çalılar
- Küçük Çalılar
- Orta Çalılar
- Büyük Çalılar
- Küçük Ağaçlar
- Büyük Ağaçlar

- Yer örtücü bitkiler, toprak yüzeyini iyi örten ve genellikle fazla boylanmayan bitkilerdir. Bu bitkilere örnek 5-6 cm boylanın çim bitkilerinden 1 m'ye kadar boylanın Mahonya'ya kadar verilebilir. Anlaşılacağı gibi bu bitki grubuna otsu bitkiler olduğu gibi odunsu bazı bitkiler de girebilmektedir. Ancak genellikle bu gruba giren bitkiler ortalama 30-40 cm boylanırlar. Bu bitki grubu için önemli örneklerden birkaçı şunlardır;
- Çim bitkisi
- *Alyssum saxatile*
- *Ajuga reptans*
- *Cerastium tomentosum* (Fare kulağı)
- *Hedera helix* (Kaya sarmaşığı)
- *Hypericum calycinum*
- *Sedum sp.*
- *Vinca minor* (Cezayir menekşesi)
- *Viola odorata* (Orman menekşesi)

- Bodur alılar, genellikle 40 cm ile 100 cm arasında boylanabilen çalılardır. Bu gruba giren çalılardan sık ve yayvan gelişenlerden bazıları yer örtücü bitkiler grubuna da girebilmektedir. Bodur alılar grubuna giren bitkiler büyüyüp olgunlaştıklarında bile bu küçük ölçülerini korurlar. Bu bitki grubu için önemli örneklerden bazıları şunlardır;
- *Cistus laurifolius* (Laden)
- *Euonymus fortunei "Radicans"*
- *Cotoneaster horizontalis* (Yayılcı dağ muşmulası)
- *Juniperus chinensis var. Pfitzeriana* (Çin ardıcı)
- *Polygonum aubertii* (Poligon sarmaşığı)

- Küçük çalılar ise, 100 cm ile 150 cm arasında boylanabilen, oturmakta olan bir insanın göz seviyesinin üzerine, ayakta duran bir insanın göz seviyesinin ise altında kalan bitkilerdir. Peyzaj düzenlemelerinde alçak bir paravan veya engel oluşturma işlevini görebilirler. Ayrıca alandaki tek düzeliği bozmak amacıyla kullanılabilirler. Bu gruba örnek olabilecek bazı bitkiler şunlardır;
- *Juniperus sabina* (Sabin ardıcı)
- *Cotoneaster salicifolia*
- *Mahonia aquifolium* (Mahonya)
- *Berberis veitchii*
- *Chaenomeles japonica* (Japon ayvası)

- Orta alılar, yaklaşık 2 m'ye kadar boylanabilen, insanın göz hizasından daha yukarıda olan çalılardır. Bu gruptaki çalılar bir mekanda gizlilik sağlama açısından yeterli boydadırlar. Bazı örnek olabilecek bitkiler şunlardır:
  - *Cornus alba var. Sibirica* (Süs kızılıcığı)
  - *Pittosporum tobira*
  - *Pyracantha coccinea* (Ateş dikenini)
  - *Forsythia intermedia* (Altın anak)
  - *Buxus sempervirens* (Şimşir)



- Büyük çalılar, yaklaşık 3-7 m boylanabilen, düzenleme alanında saha ayırıcı işlev görebilen bitkilerdir. Peyzajın genel görünümünde varlıklarını ve işlevlerini önemli derecede hissettirirler. Önemli türlerden bazıları şunlardır:
  - *Arbutus unedo* (Koca yemiş)
  - *Corylus avellana* (Süs fıındığı)
  - *Rhus cotinus* (Sumak)
  - *Rhododendron ponticum* (Orman gülü)
  - *Tamarix sp.* (İlgın)

- Küçük ağaçlar, yaklaşık 3,5-7 m boylanabilen, tek bir gövde üzerinde taca sahip bitkilerdir. Bu gruptaki bitkilere örnek olarak:
- *Albizia julibrissin* (Gülibrişim)
- *Crataegus oxyacantha* (Alıç)
- *Catalpa bignonioides* (Katalpa)
- *Laurus nobilis* (Defne)
- *Malus floribunda* (Süs elması)

- Büyük ağaçlar ise, 15 m ve üzerinde boylanabilirler. Bir gövde üzerinde gelişmiş ve dallanmış taca sahiptirler. Bunlara örnek olarak şunları verebiliriz:
- *Acer campestre* (Akçaağaç)
- *Platanus orientalis* (Doğu Çınarı)
- *Populus alba* (Ak Kavak)
- *Abies bornmülleriana* (Uludağ Göknarı)
- *Pinus nigra* (Kara Çam)

























